

Nr 14

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående nordiskt samarbete på straffverkställighetens område.

I de likalydande motionerna nr 311 i första kammaren av herr *Johansson, Robert*, och herr *Jonasson* samt nr 383 i andra kammaren av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Nilsson* i Tvärålund hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, dels utredning av frågan huruvida och under vilka förutsättningar ådömda frihetsstraff för brott begångna inom Norden bör kunna avtjänas i respektive hemland; och dels att i den mån utredningsresultatet föranleder därtill överläggningar i ämnet tas upp med övriga nordiska länder.

Vidare har i de likalydande motionerna nr 312 i första kammaren av herr *Andersson, Axel Johannes*, och herr *Andersson, Birger*, samt nr 384 i andra kammaren av herr *Rylander m. fl.* hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville medverka till att det pågående arbetet på ett närmare nordiskt samarbete på straffverkställighetens område slutföres så snart som möjligt.

Motionerna har hänvisats till lagutskott. Första lagutskottet har upptagit motionerna till behandling i ett sammanhang.

Beträffande skälen för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna.

Pågående nordiskt samarbete å straffverkställighetens område

Nordiska rådet tillställde år 1956 regeringarna i de nordiska länderna en av rådet vid dess fjärde session antagen rekommendation (nr 5/1956), vari hemställdes att pågående samarbete mellan de nordiska länderna på det straffrättsliga området skulle fortsätta och ytterligare utbyggas.

Rekommendationen grundades å ett medlemsförslag, däri framhölls att ett närmare samarbete lämpligen borde äga rum bl. a. på straffverkställighetens område. I medlemsförslaget konstaterades, att den ökade samfärdseln mellan de nordiska länderna efter passfrihetens införande föranlett vissa problem för de rättsvärdande myndigheterna. I medlemsförslaget anfördes vidare, såvitt nu är i fråga, bl. a. följande:

Straffrättskipningen är sedan gammalt ett fält som strikt förbehållits nationella instanser. Det har alltid ansetts vara en stats suveräna rättighet att utöva straffmyndigheten inom sitt territorium. Ett land har i allmänhet icke ansetts böra bidra till ett annat lands straffrättskipning på annat sätt än att utlämning av förbrytare under vissa omständigheter medgivits.

I övrigt har varje land ansetts själv få svara för sin straffrättskipning. De nära förbindelserna mellan de nordiska länderna göra det omöjligt att strikt upprätthålla dessa grundsatser dessa länder emellan. Med hänsyn till den nära rättsgemenskapen mellan länderna är det fastmera naturligt att, i den mån praktiska behov så göra önskvärt, söka utveckla en ordning, som bygger på förtroende för grannländernas rättskipning. Vissa steg i sådan riktning ha också tagits. Så har genom en överenskommelse mellan Danmark, Norge och Sverige 1948 avtalats, att brottmålsdomar avseende böter och förverkande samt ersättning för rättegångskostnader skola under vissa förutsättningar verkställas även i annat land än där domen meddelats. — — —

Ett betydande behov av vidgat samarbete föreligger beträffande *straffverkställigheten*. Särskilt kunna förtjäna understrykas de fördelar, som kunna vinnas genom en nära samverkan vid kriminalvård i frihet. Den som ådömes ett villkorligt straff i annat land än sitt hemland, bör kunna återvända till hemlandet och där bli föremål för den övervakning m. fl. åtgärder, som innefattas i hans i det andra landet ådömda straff. En utveckling i denna punkt är önskvärd och skulle innebära en humanisering av straffrättskipningen. Domstolarna äro för närvarande i ganska stor utsträckning tvingade att ådöma medborgare från annat land ovillkorliga straff därför att de, om de erhöle villkorlig dom, befaras komma att undandraga sig den ådömda brottspåföljden genom att återvända till hemlandet. Även beträffande den slutna vården göra sig liknande synpunkter gällande. Medborgare i ett land, som förövat brott i annat land och där dömts till frihetsstraff, bör kunna återsändas till sitt hemland för att där undergå straffet. En sådan ordning kan vara till gagn både för den dömd, som därigenom får möjlighet att under strafftiden vistas i sitt hemland, måhända närmare anhöriga och andra närstående, och ur allmänna synpunkter. Det kan till exempel anföras skäl för att varje land, åtminstone i viss utsträckning, ombesörjer den kostsamma anstaltsvården för sina egna medborgare.

Uppenbarligen komma reformer i den riktning, som här angivits, att draga med sig ett stort antal tekniska problem av delvis mycket invecklad beskaffenhet. Olikheter i den straffrättsliga lagstiftningen både i vad gäller det straffbara området och beträffande straffarterna länderna emellan verka komplicerande. Dessa spörsmål måste givetvis närmare utredas. Justitieministrarna ha vid de båda senaste nordiska justitieministtermötena haft sin uppmärksamhet riktad på här berörda frågeställningar. Det har upplysts att de ha för avsikt att relativt snart upptaga problemen till närmare behandling.

De till Nordiska rådet anslutna regeringarna enades om att Sverige skulle vara koordinerande land för det i rekommendationen avhandlade spörsmålet.

I meddelande till Nordiska rådets 5:e session 1957 rörande de åtgärder, som vidtagits i anledning av rådets rekommendation, upplyste Sveriges regering, att en konferens med delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige ägt rum i Oslo den 31 oktober—2 november 1956, att därvid åt ett arbetsutskott med det svenska justitiedepartementet såsom sammankallande uppdragits att på grundval av överläggningarna vid konferensen utarbeta förslag rörande lämpliga former och uppgifter för det fortsatta nordiska samarbetet inom straffrättens område samt att avsikten var att förslaget sedermera skulle dryftas vid en ny konferens med de delegerade.

I meddelande till Nordiska rådets 6:e session 1958 om ifrågavarande rekommendation upplyste Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar, att det år 1956 tillsatta arbetsutskottet med deltagare från de fyra berörda länderna under år 1957 sammanträtt i Stockholm och Köpenhamn samt att ett nytt arbetssammanträde planerades äga rum under hösten 1958.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från *socialstyrelsen* och *fångvårdsstyrelsen*.

Socialstyrelsen påpekar att den berörda frågan om straffverkställighet behandlats av Nordiska rådet och uttalar härefter:

Socialstyrelsen, som vill erinra om att den väckta frågan rörande straffverkställighet är helt avhängig av möjligheterna att få bättre överensstämmelse till stånd mellan de straffrättsliga reaktionssystemen i Norden, får på det sätt understödja de väckta motionerna, som styrelsen vill uttala angelägenheten av att det pågående nordiska samarbetet på straffverkställighetens område i görligaste mån intensifieras.

Enligt *fångvårdsstyrelsen* kan den pågående utredningen om nordisk samverkan beträffande kriminalvård i frihet och avtjänandet i hemlandets fångvårdsanstalter av frihetsstraff, som ådömts i annat nordiskt land, bli av stor betydelse för kriminalvården i Norden. Styrelsen anför att denna samverkan skulle bli till gagn för de lagöverträdare, som dömes till straff i annat nordiskt land än hemlandet, varjämte de myndigheter som har att verkställa straff eller annan påföljd för brott skulle befrias från åtskilliga svårigheter, som gång efter annan aktualiserats med nu gällande ordning; därvid styrelsen erinrar om de vanskligheter beträffande eftervården, som uppstår med nu gällande ordning. Vidare uttalar styrelsen följande:

Med hänsyn till de skiljaktigheter i lagstiftningen de nordiska länderna emellan som råder beträffande straff, straffverkställighet och kriminalvård i frihet är emellertid, så långt styrelsen kan bedöma, en nordisk samverkan på dessa områden förknippad med åtskilliga, ingalunda lättlösta problem. De fall, i vilka den nya lagstiftningen skulle bli tillämplig, kommer sålunda att icke sällan kräva särskilda överväganden, bl. a. med hänsyn till den enskildes intressen.

Utskottet

Förevarande fyra motioner uppbäres av det gemensamma önskemålet om införande av en sådan ordning att det blir möjligt för varje land inom Norden att övertaga verkställigheten av främst frihetsstraff även i fall då brottet begåtts i annat nordiskt land.

Frågan om ett närmare nordiskt samarbete på straffverkställighetens område har såsom framgår av en här ovan lämnad redogörelse behandlats av Nordiska rådet. I en av rådet år 1956 antagen rekommendation hemställdes till regeringarna att pågående samarbete mellan de nordiska länderna på det straffrättsliga området skulle fortsätta och ytterligare utbyggas. Till grund för rekommendationen låg ett medlemsförslag, däri bl. a. anfördes att ett betydande behov av vidgat samarbete förelåg beträffande straffverkställigheten. I medlemsförslaget framhölls att personer, som ådömts frihetsstraff i annat nordiskt land än medborgarlandet, borde beredas möjlighet att avtjäna straffet i hemlandet. Än vidare uttalades önskvärdheten av att sådana personer, i de fall då villkorlig dom meddelats, i sitt hemland skulle kunna bli föremål för den tillsyn varmed den villkorliga domen förenats. Som stöd för de framförda förslagen åberopades huvudsakligen att det måste vara en fördel att undergå frihetsstraff i hemlandet med möjlighet till kontakt med anhöriga och andra närstående samt att förutsättningarna för tillämpning av villkorlig dom skulle öka, om garantier funnes för att en effektiv övervakning kunde anordnas i vederbörandes hemland.

Det torde icke kunna råda delade meningar om att de reformtankar som framförts i föreliggande fråga förtjänar att realiseras icke blott med hänsyn till de allt livligare förbindelserna mellan de nordiska länderna utan även av de skäl av främst humanitärt slag, som åberopats i det för Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget. Att arbetet på reformens genomförande skulle möta tekniska problem av delvis komplicerad natur med hänsyn till föreliggande skiljaktigheter mellan de nordiska länderna bl. a. beträffande straffarter och övervakningssystem har förutsetts redan vid framläggande av berörda medlemsförslag och ytterligare understrukits av de remissinstanser som avgivit yttranden över motionerna.

Av en i det föregående lämnad redogörelse framgår bl. a. att de nordiska länderna för frågans behandling tillsatt ett särskilt arbetsutskott med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Utskottet har inhämtat att arbetet på den åsyftade reformen bedrivs med den skyndsamhet som tillgängliga personalresurser medger. Det för utredningsarbetet tillsatta arbetsutskottet skall ånyo upptaga frågan till behandling vid sammanträde i Helsingfors under hösten 1959. Enligt vad utskottet erfarit är arbetet i ett långt framskridet skede, och utskottet har varit i tillfälle att taga del av ett inom arbetsutskottet utarbetat utkast till lagstiftning i ämnet.

Med hänsyn till angelägenheten av ifrågavarande reform måste det hälsas med tillfredsställelse att arbetet å reformens förverkligande framskridit så långt som inhämtade upplysningar utvisar. Utskottet, som förutsätter att Kungl. Maj:t även under frågans fortsatta behandling medverkar till att arbetet snarast möjligt leder till resultat, kan icke finna att reformfrågans nuvarande läge giver anledning att vidtaga åtgärder i enlighet med motionärernas yrkanden.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 311 och II: 383 samt I: 312
och II: 384, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1959

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Ahlkvist, fru Gärde Widemar, herrar Per Olofsson, Lindgren, Per-Olof Hanson, Erik Svedberg, Robert Johansson och Arvidson;

från andra kammaren: herrar Hedqvist, Onsjö, fru Löfqvist, herr Andersson i Storfors, fru Lidman-Frostenson, herr Haglund och fru Kristensson.